

Rennäringen i samband med Björna

Sedan urminnes tider och till långt in i vårt århundrade har socknen varit vinterbetesland för renar tillhörande lappar från Vilhelmina liksom för lapparna i vissa lappskatteländ i Åsele, så länge dessa existerade som administrativa enheter och boplatser för lappbefolkningen. Fortfarande flyttar några lappfamiljer med sina renhjordar till övre delen av socknen.

De lavrika moar, som det finns gott om inom socknen, har utgjort goda betesland för renarna. Dit hör de väldiga molanden vid Stavar-sjön, Klubben, Aspsele, Remmarn och Studsviken, Lockstamon med Vacksundsmon, Ryssjömon och molandet mellan sjön Trehörningen och Björna Lillå samt molandet öster om Långviksmon. Andra ej att förglömma. Till detta kommer de närmare kusten liggande molanden i angränsande socknar, dit många lappfamiljer förde sina hjordar. Detta var särskilt förhållandet under snörika vintrar. Författaren erinrar sig från sin barndom, hur dessa renraider pågick genom kyrkbyn neråt Gideå socken. Liknande berättas från t. ex. Uttersjön.

Många ortnamn är ännu bevarade från den tid, då lapparna strövade omkring med sina renhjordar. Dit hör t. ex. Lappkojhällan strax intill byn Hällsvedjan, Lappbacken i Ryssjö, Lappmon och Lappbacken i kyrkbyn samt Rampåkvissla (Kvisselnäset) intill Studsviken.

Lapparnas flyttningsvägar är relativt lätta att rekonstruera, särskilt som dessa nomaders levnadssätt och arbetsförhållanden tilldragit sig betydande uppmärksamhet hos den bofasta befolkningen och även gett anledning till en rik flora av verklighetsnära historier.

Flyttningsvägarna

Fyra flyttningsstråk är tydligt urskiljbara under tidernas lopp:

- 1) Från Storuttersjön i Anundsjö förbi Uttersjön, där lapparna f. ö. slog läger till långt in på 1930-talet, och där de samtidigt före-

Renhjord under flyttning.

tog stora renslakter, varvid köttet såldes till ditresta uppköpare. Vandringsleden fortsatte sedan till Gottne med omgivningar.

2) Från trakterna av Storborgarn över Trehörningen-Ryssjö-Leding fram till Grytsjö i Själevad. På Ryssjömon stannade de i allmänhet ett tag och brukade därvid företa renslakt vid en stor sten uppe på mon (av författaren kallad Lappstenen). Och vid den förut nämnda Lappkojhällan efter vägen till Örnsköldsvik mitt emot prosten Holms fäbodvall restes kåta sista gången omkring 1880.

3) Från Lägsta (Rissjölandet) inom Anundsjö, där lapparna f. ö. hade ett mera beständigt läger, till Locksta och sedan efter Gideälven ner till Björnafallet, varefter renraiden drog vidare genom dalgången norr om Innerlidsberget i Gide för att slutgiltigt stanna närmare kusten, t. ex. på Västergidsjömon. Någon lappfamilj kunde även ta vägen över Långviken. I Locksta hade lapparna ett mera beständigt viste, där de bodde i kåtor. Under 1800-talet hyrde någon lappfamilj in sig hos bönderna i Locksta. Kåtaplatser fanns även i Angsta samt på Lappbacken och vid Angstaberget i kyrkbyn. Denna flyttningssväg omtalas i början av 1800-talet.

4) Från Stavarsjön-Aspsele-Studsviken (även till Locksta)-närmare kusten. Det förekom även, att lapparna tog vägen över Kärnsjö och Hemsjö. Givetvis kunde mindre variationer förekomma, då hjordarna drevs dit renbetet var gott.

Renraiden går. Tamhärkarna drar pulkorna med flyttningssakerna.

Kända lappnamn var Stinnerbom, Sjul och Jon Jonsson, Rodin, Tomasson, Kristoffer Barbarus Larsson, Axel Larsson, Klement Robert, under senare år även familjerna Kroik och Bäär.

Hur renskötseln bedrevs

Eftersom renskötseln torde ha bedrivits på ungefär samma sätt i hela Norrland, tillåter sig författaren efter en närmare 20-årig bekantskap med de renskötande lapparna i Lappmarken att ge en kortfattad beskrivning av den regelbundna årscykel fjälllapparna fortfarande lever efter.

Under sommarmånaderna vistas familjerna med sina hjordar i fjälltrakterna, där fjälldalarna och fjällängarna ger gott bete åt djuren. Tidigt på hösten, när renarna har gott hull, företas flyttningen ner till skogslandet, till det s. k. höstvistet, där man stannar en tid. Och sent på hösten, när vintern är i antågande, och isarna blivit bärkraftiga, styrs färden österut genom skogslandet till det s. k. vintervistet, alltså för vårt vidkommande till ovannämnda trakter i Björna och förr även längre österut ner mot kusten. Här stannade man över vintern, men när vårsolen började verka, kunde ingen makt i världen längre hålla kvar renarna i skogslandet. Det var bara för lappfamiljerna att göra sig resklara, dvs. lasta ackjorna och spänna för körrenarna (härkarna) och följa med hjorden. Nu styrdes färden till vårvistet (ungefär samma plats som höstvistet), där de dräktiga renkorna (vajorna) skall kalva. Efter några veckor, då våren verkligen inträtt, och sommaren är i antågande, styrs färden tillbaka till sommarvistet. Då är årscykeln slut. Så torde det ha

